

Temperamentul

Temperamentul este dimensiunea dinamico-energetica a personalitatii care se exprima cel mai pregnant in conduita.

Psihologul roman Nicolae Margineanu a considerat ca temperamentul caracterizeaza *forma* manifestarilor noastre si, de aceea, l-a definit drept *aspectul formal al afectivitatii si reactivitatii motorii specifice unei persoane*.

Tipologia lui Hippocrate

Prima incercare de identificare si explicare a tipurilor temperamentale o datoram medicilor Antichitatii, Hippocrate si Galenus. Ei au socotit ca predominanta in organism a uneia dintre cele patru „umori” (sange, limfa, bila neagra si bila galbena) determina temperamentul. Pe aceasta baza ei stabilesc patru tipuri de temperament: *sangvinic, flegmatic, melancolic si coleric*.

Colericul este energic, nelinistit, impetuos, uneori impulsiv si isi risipeste energia. El este inegal in manifestari. Starile afective se succed cu rapiditate. Are tendinta de dominare in grup si se daruieste cu pasiune unei idei sau cauze.

Sangvinicul este vioi, vesel, optimist si se adapteaza cu usurinta la orice situatii. Fire activa, schimba activitatile foarte des deoarece simte permanent nevoia de ceva nou. Trairile afective sunt intense, dar sentimentele sunt superficiale si instabile. Trece cu usurinta peste esecuri sau deceptii sentimentale si stabileste usor contacte cu alte persoane.

Flegmaticul este linistit, calm, imperturbabil, cugetat in tot ceea ce face, pare a dispune de o rabdare fara margini. Are o putere de munca deosebita si este foarte tenace, meticulos in tot ceea ce face. Fire inchisa, putin comunicativa, prefera activitatile individuale.

Melancolicul este putin rezistent la eforturi indelungate. Putin comunicativ, inchis in sine, melancolicul are dificultati de adaptare sociala. Debitul verbal este scazut, gesticulatia redusa.

Tipologia lui Pavlov

Explicare diferentelor temperamentale tine, in conceptia filozofului rus Ivan Petrovici Pavlov, de *caracteristicile* sistemului nervos central:

- *Forta* sau energia este capacitatea de lucru a sistemului nervos si se exprima prin rezistentia mai mare sau mai mica la excitanti puternici sau la eventualele situatii conflictuale. Din acest punct de vedere se poate vorbi despre sistem nervos *puernic* si sistem nervos *slab*;

- *Mobilitatea* desemnează ușurința cu care se trece de la excitație la inhibiție și invers, în funcție de sollicitările externe. Dacă trecerea se realizează rapid, sistemul nervos este *mobil*, iar dacă trecerea este greoaie se poate vorbi despre sistem nervos *inert*;
- *Echilibrul* sistemului nervos se referă la repartitia forței celor două procese (excitația și inhibiția). Dacă ele au forțe aproximativ egale, se poate vorbi despre sistem nervos *echilibrat*.

Există și un sistem nervos *neechilibrat* la care predominantă este excitația.

Din combinarea acestor însușiri rezultă patru tipuri de sistem nervos:

1. *tipul puternic – neechilibrat – excitabil* (corelat cu temperamentul coleric)
2. *tipul puternic – echilibrat – mobil* (corelat cu temperamentul sangvinic)
3. *tipul puternic – echilibrat – inert* (corelat cu temperamentul flegmatic)
4. *tipul slab* (corelat cu temperamentul melancolic)

Gheorghe Zăpan a determinat patru niveluri ale sistemului temperamentat: *nivelul motor general (de activitate)*, *nivelul afectiv*, *nivelul perceptiv-imaginativ* și *nivelul mintal (al gândirii)*. Fiecare nivel se caracterizează prin indicii temperamentali: forță, echilibru, mobilitate, persistență, tonus afectiv (stenic și astenic) și direcție (extravertit sau introvertit). Gh. Zăpan a elaborat o metodă de educare a capacității de interapreciere, numită *metoda aprecierii obiective a personalității*.

Tipologia lui Jung și Eysenck

Psihiatrul elvețian Carl Jung a constatat, pe baza unei impresionante experiențe clinice, că, în afara unor diferențe individuale, între oameni există și deosebiri tipice. Unii oameni sunt orientați predominant spre lumea externă și intra în categoria *extravertitilor*, în timp ce alții sunt orientați predominant spre lumea interioară și aparțin categoriei *introvertitilor*.

Extravertitii sunt firi deschise, sociabili, comunicativi, optimiști, senini, binevoitori, se înțeleg sau se ceartă cu cei din jur, dar rămân în relații cu ei. *Introvertitii* sunt firi închise, greu de pătruns, timizi, puțin comunicativi, inclinați spre reverie și greu adaptabili.

Psihologul englez Hans Eysenck reia această distincție a lui Jung, amplificând cazistica probatorie, dar adaugă o nouă dimensiune numită *grad de nevrozism*. Aceasta exprimă stabilitatea sau instabilitatea emoțională a subiectului. Eysenck a reprezentat cele două dimensiuni pe două axe perpendiculare, obținând tipurile *extravertit – stabil*, *extravertit*

– *instabil, introvertit – stabil si introvertit – instabil*, pe care le-a asociat cu cele patru temperamentele clasice.

Tipologia scolii franco – olandeze

Psihologii olandezi G. Heymans si E. D. Wiersma propun o tipologie a temperamentelor mult mai nuanzata care va fi reluata si precizata de psihologii francezi Rene Le Senne si Gaston Berger. Ei pornesc de la trei factori fundamentali: *emotivitatea*, *activitatea* si *rasunetul*. Din combinarea lor rezulta opt tipuri temperamentale.

Emotivitatea exprima reactiile afective ale persoanelor in fata diferitelor evenimente. *Emotivii* au tendinta de a se tulbura puternic chiar si pentru lucruri marunte. *Dimpotriva*, *non-emotivii* sunt aceia care se emotioneaza greu si ale caror emotii nu sunt prea violente.

Activitatea desemneaza dispozitia spre actiune a unei persoane. *Persoanele active* au o continua dispozitie spre actiune, nu pot sta locului. Cele *non-active* actioneaza parca impotriva vointei lor, cu efort si plangandu-se continuu.

Rasunetul se refera la ecoul pe care il au asupra noastra diferite evenimente, impresii. Acele persoane la care evenimentele, chiar neinsemnate, au un puternic ecou sunt numite *persoane secundare*. Persoanele la care ecoul evenimentelor este mic este numite *persoane primare*.

Exista opt tipuri de temperament: *pasionatii* (emotivi, activi, secundari), *colericii* (emotivi, activi, primari), *sentimentalii* (emotivi, non-activi, secundari), *nervosii* (emotivi, non-activi, primari), *flegmaticii* (non-emotivi, activi, secundari), *sangvinicii* (non-emotivi, activi, primari), *apaticii* (non-emotivi, non-activi, secundari), *amorfi* (non-emotivi, non-activi, primari).